

Молоткіна В.К. Реформування видавничої системи в УСРР у другій половині 1920-х – на початку 1930-х років / В.К. Молоткіна // Наукові записки. Серія: Історичні науки. – Вип. 19. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2014. – С. 181-187.

УДК: 655. 41 (447) «1920/1930»

Молоткіна В.К.

**Реформування видавничої системи в УСРР у другій половині 1920-х –
на початку 1930-х років**

Аналізуються особливості реформування видавничої системи в УСРР у другій половині 1920-х – на початку 1930-х років в контексті соціокультурних умов того часу. Показано, що в другій половині 1920-х рр. в УСРР сформувалося два видавничі центри – Харків (радянсько-партійний) та Київ (націоналістичний), між якими йшла боротьба за сфери впливу й визначилася типологія видавництв за приналежністю до засновників та тематичним напрямком літератури.

Ключові слова: видавництво, друкована продукція, ідеологія, книга, книгопоширення, література.

Важко сперечатись з твердженням, що видавнича справа є об'єктивною складовою та невід'ємним атрибутом повноцінного функціонування будь-якої країни, і саме видавництва безпосередньо впливають на духовний та культурний розвиток нації при формуванні нового покоління. Тому сьогодні необхідно врахувати як негативний, так і корисний досвід 1920-1930-х рр. і створити необхідні умови для видавничої діяльності, що має сприяти інтелектуальному та духовному розвитку нації.

Деякі аспекти діяльності видавництв у другій половині 1920-х – на початку 1930-х років були досліджені радянськими [6, 7, 8] та сучасними [5] істориками. Проте в наш час існує необхідність об'єктивного аналізу й нового погляду на цю проблему.

В даній статті автор ставить за мету показати вплив державної політики на процес типізації видавництв в УСРР у другій половині 1920-х – на початку 1930-х рр.

У другій половині 1920-х рр. в Україні сформувалося два видавничі центри – Харків (радянсько-партійний) та Київ (націоналістичний) – між якими «йшла боротьба за сфери впливу» [17, арк.73]. У Харкові тоді діяли ДВУ, «Книгоспілка», «Космос», «Наукова думка», «Плужанин», «Пролетарій», «Радянський селянин», «Рух», «Труд», видавництво Народного комісаріату юстиції УРСР, «Український робітник», а також Всеукраїнська філія Центрального видавництва народів СРСР при Президії ВУЦВК – Центрвидав. Філію Центровидаву як самостійну господарську одиницю було організовано у Харкові на підставі постанови ВУЦВК від 25.05.1926 р. [14, арк.51]. Український відділ обслуговував національні меншини УСРР: німців, поляків, євреїв, болгар, чехів, греків тощо [6, с.75].

У Києві працювали: видавництво Всеукраїнської Академії наук, видавництво спілки революційних письменників «Західна Україна», «Культур-Ліга», «Слово», «Час» та ін.

Крім згаданих у кінці 1925 – на початку 1926 р., розпочали свою діяльність такі українські приватні видавництва (на правах кооперативів), як «Горно» та «Сяйво» у Києві [5, с.36], «Універсальне наукове видавництво» (Уніздат) – у Харкові [8, с.79] та російське приватне видавництво «Светоч» в Одесі [2, с.42, 43].

Після виходу постанови ЦК КП(б)У від 26.08.1926 р. «Про стан преси на Україні», в якій зазначалось, що «книга відіграє велику роль у будівництві соціалізму і зброєю освіти багатомільйонних народних мас», спостерігається збільшення друку масової літератури (за змістом: ленінська, антирелігійна, професійна, кооперативна, військова, соціально-політично-економічна, правова, точні науки, прикладні знання, сільськогосподарська та ін.) [2, с.29]. Та не перейняті проблемами «просто книг» сучасники в Україні 1920-х відзначили «дивний» факт: «наша масова література не масова (максимальний

тираж 10 тис. прим.) – вона розрахована на кваліфіковану інтелігентну верхівку робітників та селян» [5, с.97].

В основному виразну тенденцію до «масовості» виявляла «Книгоспілка», яка збільшила випуск масової та художньої літератури (2,8 друк. арк. у 1923/1924 р. й 3,7 арк. – 1925/1926 р.), але пересічний наклад книжки був досить хитким: із 4,6 тис. прим. (1923/24 р.) зростає до 11 тис. (1924/25 р.) й знову падає до 7,1 тис. (1925/26 р.), тоді як підручники відходять на 3-є, а то й на 4-е місця. На думку А. Козаченка, це було викликано типізацією даного видавництва, яке не могло «поруч з ДВУ орієнтуватись в значній мірі на продукування учбової літератури». Але на шляху до «масовості» перед видавництвом постала загроза паралелізму, а звідси й – конкуренція з іншим, теж здебільшого масовим, видавництвом «Радянський селянин», що спеціалізувався на сільськогосподарській літературі [2, с.31].

Видавництво «Пролетарій», яке в першій половині 1920-х рр. також орієнтувалось на видання масової літератури (вона займала основне місце в його продукції: у 1923/24 р. – 66%, у 1924/25 р. – 54%), урізноманітнювало свою продукцію (художня, методична, юнацька, навчальна, наукова, дитяча література), тоді як видання масової літератури «стає все дрібнішим» (у 1925/26 р. – лише 35%). Та, хоча в діяльності видавництва й виявлявся нахил до задоволення всіх соціальних груп, але треба констатувати той факт, що «Пролетарій» був основним видавництвом, яке видавало соціально-економічну літературу [2, с.32-33].

Крім соціально-економічної літератури у 1926 р. видавництво «Пролетарій» спеціалізувалося також й на виданні історичної літератури та випускало серію «Червоне письменство». Робота видавництва велась у трьох напрямках: перевидання дореволюційної літератури, літературні переклади, друк сучасних авторів. Щодо перекладів, то Головліт визнав їх малокваліфікованими, особливо «буржуазних письменників» – М. Зерова, М. Драй-Хмари, М. Івченка, А. Паніва, П. Ванченка, Є. Плужника, та зауважив, що «Пролетарію» необхідно було «заручитися серйозними»

книгами з історії» [9, арк.27]. Підручники «Пролетарій» видавав переважно для політосвітніх закладів, шкіл політграмоти. Але, якщо темпи зростання продукції цього видавництва щодо назв були вагомими (у 1923/24 р. 92 назви, в 1924/25 р. – 285, а в 1925/26 р. – 355), то зміни в пересічному обсязі книжки були незначними (1923/1924 р. – 6 друк. арк., 1924/1925 р. – 6,1 і 1925/1926 р. – 7,1). [2, с.32].

У продукції видавництва «Український робітник» на першому місці також була масова література, яка складалася, головним чином, з професійної літератури, соціально-економічної, з точних та прикладних наук. Видавництво видавало також ленінську, наукову, кооперативну, сільськогосподарську літературу та підручники для шкіл соцвиху, політосвітніх закладів і шкіл профграмоти [2, с.34], але на переповненому навчальною книгою ринку, зазнало труднощів з їх реалізацією [5, с.100].

В продукції ДВУ масова література (крім підручника, який у планах займав більше 70%) [15, арк.70] також займала особливе місце (104 назви з 413 у 1925/26 р.) [2, с.29].

Отже, масову літературу видавали державні, кооперативні, професійні та партійні видавництва, що були «найкращим об'єктом планового керування й будування в галузі книжкової продукції УСРР». Звісно, їх продукція, продиктована класовою структурою держави, не гарантувала їм певного ринку, тому вони існували за рахунок державних дотацій.

Крім вище згаданих видавництв, що підлягали плановому керуванню, діяли й інші, видавнича діяльність яких регулювалась й залежала від держави («Юридичне видавництво НКЮ», «Наукова думка» та ін.). Ці видавництва давали 30,43% назв всієї продукції УСРР (за 1925/26 р.) та 62,41% – щодо накладу й, крім масової літератури (435 назв з 1514 за 1925/1926 р.), видавали підручники (304 назви), художню (271), методичну (148), наукову (100), юнацьку (89), дитячу (69) та ін. літературу [2, с.34]. Але такий широкий розмах видавничої діяльності не був узгоджений з можливостями книжкового ринку в умовах усталених товарних відносин – книги, випущені у великій

кількості, не знайшли в повній мірі свого покупця, утворились «залежі» книг (затоварення), що змусило видавництва скоротити свою видавничу діяльність і зменшити наклад: вже в 1925/26 р. при збільшенні числа назв книг спостерігається зменшення накладу, в середньому до 6000 прим. на одну назву (в 1924/25 р. – 7500), а в 1926/27 р. – до 4250 прим. [4, с.5].

Та, хоча темпи зростання продукції видавництв, що підлягали плановому керуванню, й були вагомими, але особливо зростав обсяг книжкової продукції приватних видавництв. Якщо в 1923/24 р. приватними видавництвами було випущено 108 назв, то у 1924/25 р. – 141, у 1925/26 р. – 318, а в 1926/27 р. ними було випущено 558 назв книг [17, арк.221]; [18, арк.20 зв.]. В 1925/26 р. проти 1924/25 р. їх продукція зросла як по назвам, так і по накладу, в 2 рази. Також зростала і їх роль в загальній продукції України. Якщо в 1924/25 р. вони складали в загальній продукції по назвам 2,8%, по накладу – 2,4%, то в 1926/27 р. продукція приватних видавництв уже складала – 9% по назвам, 8,4% по друк. арк., 15,1% по накладу [20, арк.163]. Крім того, за 1925/26 р. 50% їх видань друкувалось українською мовою (україномовні видання зросли більше як в 2 рази) [15, арк.70]; [16, арк.29].

З кінця 1926 р. в офіційних документах (звітах відділу друку ЦК та Головліту) видавництва стали поділяти на два сектори: соціалістичний (усуспільнений) або державно-кооперативний та приватний (приватно-кооперативний) [18, арк.20 зв.]. Всі приватні видавництва Головліт поділив на дві групи: до першої потрапили ті, що переслідували виключно комерційні цілі, які «разом з корисною нам літературою», збільшують випуск «міщанської» художньої літератури «для непівського читача» [17, арк.80, 81], а до другої – ті, що об'єднували навколо себе літературно-політичні течії. Вони вважались потенційно ворожими, хоча працювали «за нейтральною маркою ділових підприємств» й видавали «не тільки не ворожу нам літературу, а й за нашими замовленнями для тої чи іншої кампанії». За центральну Головліт визнав київську групу приватних видавництв, які «скупчують навколо себе не радянські або ворожі до радянського суспільства

кола дрібнобуржуазної інтелігенції. Ці видавництва, користуючись з недостатньої гнучкості радянсько-партійних видавництв, поширюють своє виробництво і разом з цим випускають мало прийнятну в ідеологічному відношенні літературу й викидають на ринок іноді й контрреволюційну книгу» [17, арк.80]. Як було відзначено в постанові відділу преси ЦК – «керівники київських приватних видавництв міцно завоювали собі позиції й на лівобережному ринку, й у Харківських видавництвах, де вони монополізували авторство в галузі підручників по українізації та українознавству, усі передмови до українських класиків художнього слова, бібліографічні відділи видавництв Харкова, словом, захопили командні височини в дуже важливих пунктах видавничої роботи» [17, арк.73]. Інші приватні видавництва не мали «такого актуального значення, такого політичного офарблення й відігравали другорядну роль» [17, арк.72].

Переваги приватного сектору крилися у мобільності його апарату, який швидко реагував на будь-які економічні зміни» [10, арк.346-348]. Порівняно з іншими, приватні видавці «зуміли оволодіти своїм ринком і не маючи навіть свого торговельного апарату, випускали свої романи пересічно більшими тиражами ніж соціалістичний сектор («Пролетарій» пересічно 3 тис., «Космос» – 4-5 тис.)» [18, арк.17 зв.].

Загалом, 1926/27 р. був роком «самовизначення» видавництв УСРР, їх оформлення за певними типовими ознаками й концентрації на підставі планового регулювання, що призвело до типізації видавництв [17, арк.15]; [18, арк.20]. Видавничі структури віднайшли кожна свою тематичну нішу і типізувалися без «нагадувань згори», а на вимогу ринкової кон'юнктури [20, арк.160]. Так, видавниче товариство «Сяйво» спеціалізувалося на виданнях класиків українського красного письменства, «Горно» – на дитячій літературі, «Слово» – на високохудожніх друках і літературній критиці, «Час» – на словниках і частково на підручниках [5, с.99]. Видавництво «Рух» спеціалізувалось на художній літературі українських і зарубіжних авторів винятково українською мовою [2, с.31]. «Книгоспілці», яка прагнула стати

універсальним видавництвом, довелося з 1927 р. обмежити свою активність певними видами літератури, а саме: кооперація; сільськогосподарська література; підручники і педагогічна література; красне письменство; дитяча література. ДВУ зберегло абсолютне монопольне положення в галузі підручників [18, арк.22]. Видавництво «Наукова думка», видавало виключно медичні книжки та періодику («Врачебное дело, «Профилактическая медицина» «Путь к здоровью») [13, арк.23]; [18, арк.24 зв., 26]. Правову літературу видавало Юридичне видавництво НКЮ. Питома вага цього видавництва у 1926/27 р. в усій виданій правовій літературі складала 48%. Але книги цього видавництва були «мало приступні до широких мас ціною» [18, арк.27].

Та, внаслідок «масової типізації» видавничих структур (примусової чи добровільної), відбулася корекція їх видавничих планів і звідти майже зникла масова соціально-економічна і агітаційна література. Зокрема, зменшила кількість масової літератури «Книгоспілка», яка, «орієнтуючись переважно на культурну верхівку», «рвала зв'язки з широкими масами» [20, арк.159]. Також всі видавництва вилучили із своїх планів антирелігійні видання (у 1926/27 р. видавництва «ледве спромоглися» видати 5 назв антирелігійної літератури в 15 друк. арк. і 14 тис. накладу), тоді як видавнича діяльність «церковників» поживалась (1926/27 р. було випущено неперіодичної релігійної літератури 33 назви обсягом 20177 друк. арк., накладом 179 900 примірників і 982500 відбитків). Тож, «на деякий час релігійно-церковна ідеологія поширила свій вплив, не зустрічаючи опору» [18, арк.10, 22 зв.]. Як зазначає О. Левчук, в 1926/1927 р. для радянської влади активізувалася загроза втратити політичний контроль над суспільством, яке уже починало забувати про «червоний терор» [5, с.102]. Офіційно-казенний підхід відштовхував від радянських установ молодь та їх батьків; агітація і політична пропаганда не мали зв'язку з життям реальних людей; стабілізація економічного життя селян провокувала до відродження традиційні форми їх громадського життя (громада, церква), а нові (більшовицькі) форми не діставали співчуття й наслідування [12, арк.90].

Тому у 1927 р. почалася «навальна муштропропаганда». Видавництвам довелося брати участь у підготовці й видруку агітпропівських книжок, які не можна було реалізувати, навіть покладаючись на розгалужену мережу сільбудів з червоними кутками [5, с.102-103].

Крім існуючих, створювались й нові видавництва. Зокрема, у травні 1927 р. розпочало свою діяльність видавництво «Західна Україна» [17, арк.139, 140]; [19, арк.6]. Крім художньої літератури, це видавництво видавало публіцистичну й політичну літературу [19, арк.11-12]. У 1927 р. також було створено спеціалізоване видавництво літератури з фізичної культури та спорту [1, с.449]. Також у жовтні 1927 р. було організовано видавництво «Культура», яке незабаром стало типізованим видавництвом літератури для дошкільнят і молодших школярів [17, арк.138, 141]; [1, с.449]. На базі Всеукраїнського державного спеціалізованого видавництва «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана (наукова, редакційно-видавнича установа, яка випускала універсальну та галузеву енциклопедичну, довідкову і словникову літературу) у листопаді 1927 р. створюється видавництво «Українська Радянська Енциклопедія» (УРЕ) [23, арк.16].

Всього за 1926/27 р. видавництва УСРР видрукували 5095 назв книг, обсягом 24869 друк. арк., накладом 28331,5 тис. примірників. Та, при цьому, треба зазначити, що якщо у приватного сектору спостерігалось зростання продукції (80% по назвам, 44,2% по друк. арк., 208,3% по накладу), то у державного – падіння (12,3% по назвам, 18,3% по друк. арк., 29% по накладу) [20, арк.162].

Відчуваючи «загрозу» з боку приватних видавництв, влада почала «регулювати» як зріст їх продукції, так і розвиток самих видавництв «в такий спосіб, щоб за рахунок втягнення приватних коштів, їх продукція доповнювала діяльність радянсько-партійних видавництв в таких галузях, як науково-технічна література і технічні підручники (особливо українською мовою за відповідним контролем НКО та без порушення права ДВУ на їх видання), науково-популярної та перекладної літератури» [17, арк.218].

Радянсько-партійним видавництвам надається переважне право на видання українських класиків [21, арк.25], словників, літератури та підручників з мовознавства «навіть тоді, коли замовлення на них були зроблені приватними видавництвами». Також з обсягу діяльності приватних видавництв було вилучено науково-популярну медичну літературу [17, арк.218]. Внаслідок такої політики держави на початку 1927/28 операційного року сектор приватних видавництв зменшився (було ліквідовано три видавництва), а решта скоротили свої плани майже вдвічі [18, арк.20-21].

Тож, хоча приватні видавництва й були «прикладом технічної організації, як видання, так і літературного матеріалу», та в кінці 1920-х рр. «загрози» вже не складали [20, арк.160]. У книговидавничій діяльності, як і в інших галузях господарства, переважав усупільнений сектор, який складали державні, партійні, професійні, кооперативні та інші видавництва, що забезпечували за ним 90-95 відсотків усієї книжкової продукції УСРР [20, арк.159]; [3, с.94-95].

Якщо з 1925/26 по 1927/28 р. продукція ДВУ не тільки не зростала, а, навіть падала [22, арк.7], то в кінці 1920-х рр. ДВУ перетворюється в одне з найбільших видавництв УСРР [8, с.74]. Досить виразно визначаються виробничий профіль і специфіка його діяльності в напрямку організації розповсюдження друкованої продукції і координування видавничої роботи всіх видавництв УСРР. Питома вага книжкової продукції ДВУ (без періодики) в усій книжковій продукції УСРР в 1928/29 р. дійшла до 47% проти 40% у 1927/28 р. [22, арк.7]. За ДВУ, як і раніше, залишалося й право на видання майже всієї центральної періодики. Якщо в 1929 р. сектор періодичних видань ДВУ видав 36 назв періодичних видань обсягом 22 млн., то в 1930 р. – планував до друку 50 назв центральних газет і журналів обсягом 58 млн. відбитків [11, арк.2].

За даними Комітету у справах друку в кінці 1920-х рр. в УСРР діяло 21 видавництво, що представляли понад 98% всієї книжкової продукції, та 12 дрібних видавництв (редакційно-видавничі відділи відомств і наукових установ). За зведеним промфінпланом на 1929/30 р. всі видавництва було

поділено на три групи: до першої групи основних видавництв відносились найбільш міцні та типізовані видавництва (ДВУ, «Книгоспілка», «Пролетарий», «Радянський Селянин», «Український Робітник», «Центровидав», «Наукова думка», «Юрвидав», «Культура»); до другої – всі інші державні, кооперативні та відомчі (з продукцією до 5 млн. відбитків) видавництва (Держвидав АМСРР, «Культур-Ліга», «Рух», ЦСУ, НКФІН, Держтрудвидав, «БІП», «Фізкультура», «Плужанин»); до третьої групи – приватні видавництва («Уніздат», «Час», «Сяйво»). Питома вага цих груп у всій продукції була такою: перша група – 92,7%, друга – 4,7%, третя – 1,2%, неплановані видавництва – 1,4% [25, арк.8].

Та, незважаючи на те, що роль приватних видавництв у загальній книжковій продукції зменшилася (у 1929/30 р. дорівнює лише 1,2%) [24, арк.22]; [25, арк.8], й «загрози» з боку приватного ринку вже не було [18, арк.17 зв.], бо державні й громадські видавництва «вже охопили весь той асортимент, що досі був виданий приватними видавництвами (за винятком поки що технічної літератури «Уніздату»)), ЦК КП(б)У визнав «за потрібне протягом цього господарського року ліквідувати існуючі приватні видавництва та не допустити надалі утворення нових» [24, арк.22].

Тож, з боку державних органів розпочався тотальний наступ на діяльність українських приватних видавництв. Як наслідок, наприкінці 1930 р. увесь книговидавничий приватний сектор був ліквідований [7, с.144]. Та, незважаючи на посилення державного контролю за діяльністю видавництв, кількість друкованої продукції збільшується [24, арк.34].

Отже, в другій половині 1920-х рр. в УСРР сформувалося два видавничі центри – Харків (радянсько-партійний) та Київ (націоналістичний), між якими йшла боротьба за сфери впливу й визначилася типологія видавництв за приналежністю до засновників та тематичним напрямком літератури. Тоді як державні структури стали поділяти видавництва на два сектори: соціалістичний (усуспільнений) або державно-кооперативний та приватний (приватно-кооперативний). У свою чергу, приватний сектор Головліт поділив

на дві групи: комерційні видавництва та видавництва літературно-політичних течій (так звана київська група), які вважалися потенційно ворожими.

На відміну від радянсько-партійних видавництв, які, друкуючи масову літературу, не змогли пристосуватись до вимог ринку та потреб читача у дешевих виданнях з художньої літератури, приватні видавці швидше відшукали рентабельний ринок, використовували попит на доступну книжку, в своїй продукції прагнули відповідати на актуальні питання сьогодення й, віднайшовши свою тематичну нішу, типізувалися на вимогу ринкової кон'юнктури.

Процес типізації видавництв, в основному, закінчується в 1927-1928 рр. ДВУ, яке випускало основну масу книжкової продукції, стало монопольним видавцем всієї підручкової літератури, «Книгоспілка» – кооперативної, «Радянський селянин» – сільськогосподарської, «Наукова думка» – медичної, «Юридичне видавництво» – правової, «Пролетарій» – соціально-економічної, «Український Робітник» – профспілкової літератури. У книговидавничій діяльності, як і в інших галузях господарства, переважав усупільнений сектор, а сектор приватних видавництв зменшився. Відповідно, зменшилися частка і вплив приватних видавництв у загальній книжковій продукції. А наприкінці 1930 р. увесь книговидавничий приватний сектор був ліквідований.

Список використаних джерел

1. Книга и книжное дело в Украинской ССР: Сб. док. и мат. 1917-1941 гг. – К.: «Наукова думка», 1985. – 478 с.
2. Козаченко А. Книжкова продукція УСРР (1923-1926) / А. Козаченко // Бібліологічні вісті. – 1927. – № 2. – С. 24-45.
3. Козаченко А. Минуле книги на Україні: історичний нарис / А. Козаченко. – Х.: Державне видавництво України, 1930. – 99 с.
4. Левин А. 10 лет нашего хозяйства / А. Левин // Друкар. – 1927. – №7. – С.4-5.

5. Левчук О.М. Книгоспілка: Становлення кооперативного книговидання в Україні / О.М. Левчук. – К.: Наук. думка, 1992. – 182 с.
6. Молодчиков О.В. Книга радянської України / О.В. Молодчиков. – К.: Політвидав, 1974. – 176 с.
7. Нечаєв М. Проблема готування книгарських кадрів / М. Нечаєв // Радянський книгар. – 1930. – № 5. – С. 3-5.
8. Скрипник Т.О. Становлення видавничої системи в Українській РСР / Т.О. Скрипник // Теорія та історія радянської книги на Україні [зб. наук. праць]. – К., 1983. – с. 66-82.
9. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВОВ України), ф. 166, оп. 6, спр. 724, 125 арк.
10. ЦДАВОВ України, ф. 174, оп. 1, спр. 73, арк.346-348.
11. ЦДАВОВ України, ф. 177, оп. 1, спр. 82, 506 арк.
12. ЦДАВОВ України, ф. 177, оп. 1, спр. 1801, 341 арк.
13. ЦДАВОВ України, ф. 555, оп. 1, спр. 13, 27 арк.
14. ЦДАВОВ України, ф. 555, оп. 1, спр. 14, 127 арк.
15. Центральний державний архів громадських об'єднань України (ЦДАГО України), ф. 1, оп. 20, спр. 2260, 133 арк.
16. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2261, 54 арк.
17. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2493, 232 арк.
18. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2695, 71 арк.
19. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2696, 17 арк.
20. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2698, 181 арк.
21. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2699, 152 арк.
22. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2926, 58 арк.
23. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 2927, 17 арк.
24. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 3103, 67 арк.
25. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 3104, 39 арк.

Молоткина В. Реформирование издательской системы в УССР во второй половине 1920-х – вначале 1930-х годов. *Анализируются особенности реформирования издательской системы в УССР во второй половине 1920-х – вначале 1930-х гг. в контексте социокультурных условий того времени. Показано, что во второй половине 1920-х гг. в УССР сформировалось два издательских центра – Харьков (советско-партийный) и Киев (националистический), между которыми шла борьба за сферы влияния и определилась типология издательств по принадлежности к учредителям и тематическим направлениям литературы.*

Ключевые слова: издательство, печатная продукция, идеология, книга, книгораспространение, литература.

Molotkina V.

The reforming of publishing system in USSR in the second half of 1920s – and in the beginning of 1930s.

The article deals with special features of the reforming of publishing system in USSR in the second half of 1920s and in the beginning of 1930s. in the context of social-cultural conditions of that time. Two publishing centres were formed in USSR in the second half of 1920s – Kharkiv (soviet-party) and Kyiv (nationalistic) and there was a competition between these centres for spheres of influence and the typology of publishing houses was defined by the thematic literature's direction.

Keywords: publishing, print production, ideology, book, book distribution, literature.